

گزارشی از فعالیت‌های

فرهنگستان‌های کشور

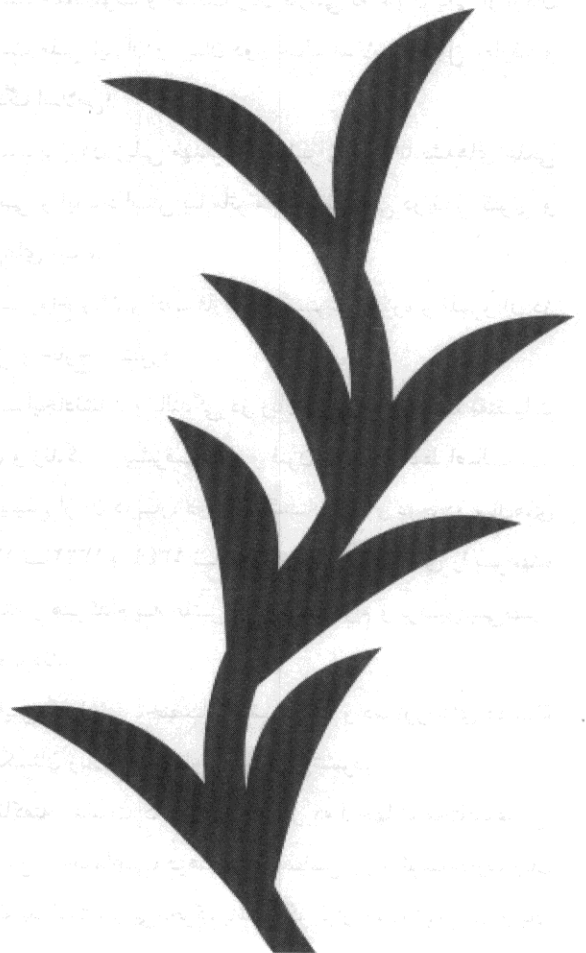
چکیده

در این مقاله به اجمال فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران معرفی شده است. این معرفی که توسط رؤسا و دبیران فرهنگستان‌های کشور صورت پذیرفته است مسائلی شامل، تاریخچه تأسیس، اهداف، ارکان، ساختار و پیکره علمی - اجرایی فعالیت‌های گوناگون سیاستگذاری، طرح و برنامه‌های اجرا شده توسط فرهنگستان‌ها، معرفی گروه‌ها و یا کمیته‌های تخصصی و فعالیت‌های انتشاراتی فرهنگستان‌ها را دربرمی‌گیرد.

امید است جایگاه و رسالت فرهنگستان‌ها در راستای سیاستگذاری، تولید علم، تقویت علوم و فنون، توسعه تحقیقات و ترویج اطلاعات علمی در جامعه روزبه‌روز رفیع‌تر و خطیرتر گردد.

کلید واژه

فرهنگستان‌ها، تاریخچه تأسیس، اهداف، فعالیت، ساختار، گروه‌های تخصصی

فرهنگستان زبان و ادب فارسی

غلامعلی حدادعادل *

یکی از رازهای شگفت‌انگیز تاریخ ایران این است که در هزار سال پیش که حاکمان مختلف بر ایران حکومت می‌کردند و زبان‌های قومی و گویش‌های محلی در جای‌جای ایران زمین رواج داشت، زبان فارسی به صورتی طبیعی، زبان رسمی ایران و ایرانیان شد و به صورت رسانه واحد ارتباطی میان عالمان و نویسندگان و ادیبان این سرزمین درآمد و زبان علم و فرهنگ و دین و عرفان و ادب و تاریخ و هنر گردید، تا بدانجا که هر صاحب قلمی که می‌خواست دانش و ذوق و فکر خود را به دیگران منتقل سازد، پس از زبان عربی، که زبان مشترک مسلمانان در عالم اسلام بود، به سراغ زبان فارسی می‌رفت و عروس پرده‌نشین اندیشه خود را به زیور این زبان می‌آراست و در جامه فاخر این زبان جلوه‌گر می‌ساخت. بخت برخوردار زبان فارسی سبب شد تا زبان دوم جهان اسلام شود و ده‌ها هزار کتاب و رساله خرد و کلان به آن نگاشته شود و ظرف و حایل جزء مهمی از تاریخ فرهنگ بشری گردد. ازجمله خصوصیات دستوری این زبان زایایی آن از طریق ترکیب و اشتقاق است. نرمی و خوش‌آوایی این زبان نیز آن را برای فرزندان ایران‌زمین گوشنواز ساخته و به آن طنین موسیقی دلپذیری بخشیده است. این خوش‌آوایی و خوش‌آهنگی به برکت شعر فارسی روزبه‌روز افزون‌تر شده و در دل‌ها و جان‌ها خوش‌تر نشسته است.

ملت ایران امروزه به برکت زبان فارسی صاحب گنج شایگانی است که از نیاکانی ارجمند به او به ارث رسیده است. زبان فارسی ابزار فارسی ارتباط ایرانیان با پیشینیان خود و نیز رشته پیوند آنان با هموطنان ایرانی و مردم دیگر کشورهای فارسی‌زبان جهان و فارسی‌زبانان و فارسی‌دانان سراسر جهان است. این زبان به منزله درختی است که در خانه ما روییده و در خاک ما ریشه دوانده است و بیش از هزار سال از جویبار اندیشه ایرانی و اسلامی آب خورده و ستبر و سربلند قامت برافراشته و سایه و ثمر داده است.

به قول سعدی:

یکی درخت گلی اندر میان خانه‌ماست

که سروهای چمن پیش قامتش پستند

پیداست که پاسبانی از این درخت گشن‌بیخ پرشاخ و برگ و نگاهبانی از آن در برابر جور اهره و جفای تبر وظیفه همه ایرانیان و تکلیف دولت جمهوری اسلامی ایران است، خاصه در این روزگار که تندباد جهانی شدن، که از غرب می‌وزد، می‌خواهد سامان همه فرهنگ‌های کهن و گرانمایه جهان را فروریزد و درخت کهن زبان فارسی را نیز همچون ده‌ها درخت کهن دیگر بشکند و از پا دراندازد.

احساس چنین تعهد و تکلیفی سبب شد تا دوازده سال پیش از این، یعنی در سال ۱۳۶۹، شورای عالی انقلاب فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، اساسنامه فرهنگستان زبان و ادب فارسی را به تصویب رساند و این اهداف را پیش‌روی آن نهاد: — حفظ قوت و اصالت زبان فارسی به عنوان یکی از ارکان هویت ملی ایران و زبان دوم عالم اسلام و حامل معارف و فرهنگ اسلامی؛

— پروردن زبانی مذهب و رسا برای بیان اندیشه‌های علمی و ادبی و ایجاد انس با مآثر معارف تاریخی در نسل کنونی و نسل‌های آینده؛

— رواج زبان و ادب فارسی و گسترش حوزه و قلمرو آن در داخل و خارج کشور؛

— ایجاد نشاط و بالندگی در زبان فارسی به تناسب مقتضیات زمان و زندگی و پیشرفت علوم و فنون بشری با حفظ اصالت آن. پیش از آن دوبار، دو فرهنگستان اول و دوم، در سال‌های ۱۳۱۲ تا ۱۳۲۲ و ۱۳۴۹ تا ۱۳۵۸ چنین وظیفه‌ای را برعهده گرفته و هرکدام به علتی از نعمت دوام و توفیق بی‌بهره مانده بودند.

این گزارش باختصار کوشش‌ها و دستاوردهای ده ساله فرهنگستان زبان و ادب فارسی را برمی‌شمرد.

ناگفته پیداست که در جهان امروز که از جهات مختلف علمی، صنعتی و اجتماعی، فرهنگی و سیاسی روبه توسعه دارد، زبان نمی‌تواند ایستا و بی‌تحرك باشد. اگر قرار است زبانی در جهان

محققانی کاردان و کارآزموده تربیت کند. هم‌اکنون نزدیک به چهل گروه از متخصصان رشته‌های گوناگون علمی و فنی با گروه واژه‌گزینی فرهنگستان همکاری می‌کنند و تاکنون بیست و سه دفتر، حاوی واژه‌های مصوب فرهنگستان انتشار یافته و در دسترس اهل فن و عموم مردم قرار گرفته‌است. حاصل دوازده فقره تحقیق پژوهشگران این گروه نیز جداگانه انتشار یافته و ده تحقیق دیگر نیز کمابیش به‌انجام رسیده و نوزده مقاله معتبر در زمینه واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی ترجمه شده‌است.

گروه واژه‌گزینی شورایی مرکب از شماری از اعضای پیوسته فرهنگستان و تنی چند از صاحب‌نظران دارد که باهمفکری و همکاری یکدیگر، به تنظیم و تنقیح اصول و روش‌های واژه‌گزینی در زبان فارسی و هماهنگ‌سازی اصطلاحات علمی در رشته‌های مختلف می‌پردازد و علاوه بر بررسی و تصویب معادل‌های فارسی برای اصطلاحات و لغات بیگانه، در اجرای قانون ممنوعیت استفاده از لغات و اصطلاحات بیگانه، درباره فارسی‌بودن یا نبودن بعضی از نام‌هایی که مؤسسات برای خود انتخاب می‌کنند اظهارنظر می‌کند. گروه واژه‌گزینی در سال ۱۳۷۸ نخستین هم‌اندیشی مسائل واژه‌گزینی و اصطلاح‌شناسی را برای آشنایی بیشتر متخصصان با فعالیت‌ها و شیوه کار گروه واژه‌گزینی برگزار کرد و مجموعه مقالات آن را منتشر ساخت.

گروه علمی دیگری که در فرهنگستان زبان و ادب فارسی فعالیت می‌کند، گروه گویش‌شناسی است که علاوه بر تهیه راهنمای گردآوری گویش‌ها، نخستین هم‌اندیشی گویش‌شناسی ایران را در سال ۱۳۸۰ برگزار کرد و چهار کتاب و کتابچه تحت عنوان:

— معرفی زبان‌ها و گویش‌های ایرانی؛

— راهنمای گردآوری گویش‌ها؛

— کتاب‌شناسی گویش‌های ایرانی؛

— فهرست پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری در زمینه گویش‌های ایرانی را منتشر کرده‌است.

گروه زبان‌های ایرانی، گروه علمی دیگری است که در فرهنگستان از آغاز تأسیس تاکنون فعالیت داشته و توانسته است کلیه کتبی‌های موجود به زبان‌های فارسی باستان و فارسی میانه را به زبان فارسی امروز برگرداند و این مجموعه را برای انتشار آماده سازد. علاوه بر این، گروه زبان‌های ایرانی هم‌اکنون «بررسی

امروز زنده بماند توسعه آن در کنار انواع دیگر توسعه، امری اجتناب‌ناپذیر است. این توسعه باید منطقی و مبتنی بر برنامه‌ریزی باشد و الا به هرج و مرج و آشفتگی خواهد انجامید. فرهنگستان مؤسسه‌ای است که وظیفه اصلی آن وضع اصول و قواعد و تنظیم آیین‌نامه‌های لازم برای هدایت توسعه زبان و نظارت بر آن است. فرهنگستان شورایی دارد مرکب از استادان زبان و ادب فارسی و زبان‌شناسان و ادیبان و نویسندگانی که اعضای پیوسته آنند. این شورا که در حال حاضر هجده عضو دارد، می‌تواند حداکثر بیست و پنج عضو داشته باشد. فرهنگستان چندین گروه علمی دارد که عموماً زیر نظر یکی از اعضای پیوسته فعالیت می‌کنند و از همکاری ده‌ها پژوهشگر و کارشناس بهره می‌برند. یکی از این گروه‌ها گروه واژه‌گزینی است که وظیفه بررسی و تصویب معادل‌های فارسی و اصطلاحات بیگانه را برعهده دارد و بیشترین تماس و ارتباط را با متخصصان و جامعه پیدا کرده و مردم نیز عموماً فرهنگستان را از این طریق می‌شناسند.

این گروه با تدوین اصول و ضوابط واژه‌گزینی و تنظیم انواع آیین‌نامه‌ها و نیز با تحقیق در انواع مباحث ادبی و زبان‌شناختی و ارتباط با مجامع جهانی و مؤسسات علمی و ادبی داخل کشور، تلاش می‌کند تا واژه‌گزینی را در ایران به صورت یک علم مدون درآورد و برای آن متخصصان و

ریشه‌شناختی افعال در زبان فارسی» را در دستور کار خود قرار داده و برپایه‌شنیوه‌های علمی و با استفاده از منابع و مأخذ معتبر، تدوین ریشه‌شناختی افعال را تا پایان حرف «ی» به انجام رسانده است.

تألیف یک فرهنگ جامع برای زبان فارسی بر پایه روش‌های علمی فرهنگ‌نویسی در جهان امروز از دیگر کارهایی است که فرهنگستان بدان دست یازیده است. گروه فرهنگ‌نویسی به گزینش واحدهای واژگانی از متون و برگه‌نویسی آنها و نیز تهیه بانک اطلاعاتی از مدخل‌های فرهنگ‌های فارسی پرداخته و تاکنون نزدیک به یکصد متن مهم و معروف زبان فارسی را بررسی و واحدهای واژگانی آنها را استخراج کرده و برگه‌نویسی بیش از نیمی از این متون را به انجام رسانده است.

گروه دستور زبان فارسی، گروه دیگر فرهنگستان است که هم‌اکنون بررسی «وضع آموزش دستور در نظام آموزشی پیش از دانشگاه» را در دستور کار خود دارد و علاوه بر آن طرح «بررسی تحلیلی دستورهای زبان فارسی» و نیز طرح «تهیه واژگانی متعلق به دستور زبان» را نیز اجرا می‌کند.

فرهنگستان در حال حاضر تألیف دو دانشنامه را برعهده گرفته که یکی از آن دو، «دانشنامه زبان و ادب فارسی» است. غرض از تألیف این دانشنامه آن است که پژوهشگران و دانشجویان و معلمان زبان و ادب فارسی در ایران و همه‌جای جهان برای یافتن پاسخ پرسش‌های خود منبع و مأخذی موثق و آماده در اختیار داشته باشند. تهیه جزوه اول این دانشنامه که مدخل‌های دو حرف آو الف را دربردارد به پایان رسیده و کار انتخاب مؤلف برای تألیف سایر مقالات ادامه دارد.

دانشنامه دیگر «دانشنامه زبان و ادب فارسی در شبه قاره» است و انگیزه فرهنگستان در تألیف آن نگاهداشت یاد و نام اشخاص و آثار آنها در دوران طولانی و باشکوه حضور گسترده زبان و ادبیات فارسی در شبه قاره هند است. نخستین جزوه از این دانشنامه که شامل مقالات حرف «آ» است، اخیراً در شماری محدود منتشر شده و در بیست و پنجمین انجمن استادان زبان فارسی در هند به آنان تقدیم شده است.

گروه علمی دیگری به تازگی کار خود را در فرهنگستان آغاز کرده، گروه «زبان و رایانه» است. رایانه نظم تازه‌ای به جهان و از جمله به عالم علم و ادب بخشیده و بهره‌مندی

از مواهب آن مستلزم هماهنگی با قواعد آن است. در تأمین این دو مقصود، فرهنگستان به‌عرصه روابط دوسویه زبان و رایانه وارد شده و در راه‌هایی که تاکنون رهگذری از آنها عبور نکرده گام نهاده است.

کتاب‌هایی که در فرهنگستان منتشر می‌شود با نظر گروه «نشر آثار» انتخاب می‌شود. این گروه در دو سه سال اخیر با نشر چند کتاب، کار خود را آغاز کرده و هم‌اکنون چاپ بیست و پنج کتاب را در مراحل مختلف دنبال می‌کند.

از جمله دستاوردهای مهم فرهنگستان زبان و ادب فارسی تدوین و تصویب «دستور خط فارسی» است که با استفاده از ده‌ها سال تجربه و برپایه اعتدال و حفظ چهره خط فارسی تهیه شده و خوشبختانه صورت نهایی آن، پس از نظرخواهی از صاحب‌نظران به تازگی انتشار یافته است.

فرهنگستان مجله‌ای «علمی - پژوهشی» دارد که هر سه ماه یک‌بار منتشر می‌شود. خبرنامه ماهانه‌ای نیز اخبار فرهنگستان را به اطلاع خوانندگان مشتاق می‌رساند و از آنان در باب معادل‌های پیشنهادی گروه واژه‌گزینی نظرخواهی می‌کند.

کتابخانه فرهنگستان نیز با بیش از شصت‌هزار جلد کتاب در عرصه زبان و ادبیات، مرجع سودمندی برای استادان و محققان است و مجموعه‌های ارزشمندی مانند مجموعه کتاب‌های شادروانان دکتر یحیی ماهیارنوبی و دکتر احمد تفضلی و دست‌نوشته‌های نیما یوشیج و نیز مجموعه‌ای از کتاب‌های فارسی چاپ‌سنگی منتشر شده در شبه قاره هند را در اختیار دارد. ناگفته پیداست که کارهایی که تاکنون آغاز شده و به انجام رسیده در برابر آنچه می‌باید به انجام رسد ناچیز است. ما امیدواریم با همت همه استادان و صاحب‌نظرانی که به زبان و ادب فارسی وابستگی و دلبستگی دارند و با تلاش و کوشش همه همکاران خود در فرهنگستان زبان و ادب فارسی بار سنگینی را که بردوش گرفته‌ایم به منزل رسانیم. عذر خود را در قصور و تقصیری که داشته‌ایم از زبان حافظ، باز می‌گوییم که می‌گوید:

چگونه سرزخجالت برآورم بر دوست

که خدمتی پسرا بر نیامد از دستم

پژوهش را برای سایر محققین فراهم می‌کنند. در ضمن دولت در مسائل کلان برنامه‌های توسعه علوم و فنون که جنبه ملی داشته باشد از حضور اندیشمندان در فرهنگستان علوم بهره می‌برد. استرالیا، کانادا، هند و کشورهای غرب از نمونه کشورهایی هستند که فرهنگستان‌هایی با این ساختار دارند.

۲- فرهنگستان‌های تحقیقاتی سیاستگذار

دسته دوم فرهنگستان‌هایی هستند که نسبت به فرهنگستان‌های گروه اول محوریت و دخالت بیشتری در تدوین الگوی توسعه علمی و فنی کشور دارند این فرهنگستانها، دانشگاهها را زیر چتر خود داشته و هر یک دارای مراکز تحقیقاتی متعددی می‌باشند. در این مراکز اغلب مشتاقان علم و دانشجویان در دوره‌های کارشناسی ارشد و دکترا مشغول تحصیل می‌باشند و اعضاء بخشی از فعالیت خود را به آموزش و تحقیق در این مراکز اختصاص می‌دهند.

این فرهنگستان‌ها دارای انتشارات گوناگون در زمینه‌های تحقیقات بنیادی و کاربردی بوده و درحقیقت عالی‌ترین نشریات پژوهشی توسط این فرهنگستان‌ها منتشر می‌گردد. این فرهنگستان‌ها در بافت سیاسی کشورها جایگاه بسیار والا و با ارزشی دارند و از آنها به عنوان آکادمی یاد می‌شود. فرهنگستان‌های مذکور زیر نظر دولت بوده و بودجه آنها مشابه بودجه سایر سازمان‌های دولتی از طرف دولت تأمین می‌گردد. تعداد اصلی این فرهنگستان‌ها بسیار محدود است و اکثراً در کشورهای

مطالعات انجام شده در باره نقش و عملکرد فرهنگستان‌های علوم تعدادی از کشورهای جهان نشان می‌دهد که فرهنگستان‌های علوم در جوامع مختلف، خدمات علمی ارزشمندی برای گسترش مرزهای دانش و تقویت بنیادهای علمی و تحقیقاتی در کشورهای خود، انجام می‌دهند.

آکادمی لفظ یونانی است و در اصل نام باغ زیتونی بوده که در آن افلاطون فلسفه می‌آموخته است. بعدها با گذشت زمان، نام آکادمی به محل تحصیل و کسب علم و دانش، پرورش هنر و ادبیات و موسیقی اطلاق شده است. اکنون آکادمی‌ها مجمع دانشمندان و هنرمندان و پژوهندگان، می‌باشد و شاید فعال‌ترین آکادمی‌ها، آکادمی‌های علوم باشند.

اهداف تمام آکادمی‌های علوم تقریباً مشابه هم بوده و در یک هدف معین که همانا تقویت علوم و فنون، توسعه تحقیقات اصیل و انتشار اطلاعات علمی در جامعه باشد توافق دارند.

آکادمی‌های علوم در جهان

۱- فرهنگستان‌های تحقیقاتی به منظور رهبری علمی

این فرهنگستان‌ها که در واقع بالاترین نهاد علمی محسوب می‌شوند وظیفه سیاستگذاری و آینده نگری برای توسعه علوم و فنون و تقویت سازمان‌های علمی و پژوهشی را به نحوی بر عهده دارند. این دسته کوشش می‌کنند راه پیچیده و ناهموار تحقیق و پژوهش را برای متخصصین و دانشمندان هموار نمایند و با تشویق و اهداء انواع جوایز ضمن تقدیر از اندیشمندان موجبات رقابت سالم میان آنها را فراهم آورند. این فرهنگستان‌ها علاوه بر توصیه‌های مداوم و ارائه رهنمود به دولت، دانشگاه‌ها، سازمانهای برنامه ریزی، با اجرای طرحهایی در زمینه‌های کلان، پژوهشهای اصیل را توسط اعضا از طریق بنیادهای وابسته انجام می‌دهند و ارتباط سازمانی با دانشگاه‌ها ندارند هر چند اعضاء این سازمان‌ها از دانشگاه‌ها هستند. بدین ترتیب این دسته از فرهنگستان‌ها نقش محوری در توسعه علوم را بر عهده دارند که بیشتر جنبه رهبری و ارائه طریق و یا مدیریتی دارد و زمینه‌های

سوسیالیستی قرار دارند هر چند فرهنگستان‌های گروه اول و دوم دارای تمایزاتی از لحاظ اهداف، جایگاه، وضعیت‌اعضاء، نحوه‌مدیریت، تشکیلات و اعتبارات با همدیگر هستند ولی اشتراکاتی از قبیل انتشارات، اهداء جوایز، هدایت و انجام پروژه‌های ملی، برگزاری سمینارها و کنفرانسها، سیاستگذاری علمی، ارتباطات بین‌المللی و گزینش اعضاء برپایه سابقه علمی، فرهنگی و دانشگاهی آنان دارند.

فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران

در سال ۱۳۰۳ انجمنی توسط جمعی از دانشمندان زمان در وزارت جنگ برای وضع لغات فارسی در برابر اصطلاحات نظامی بیگانه تأسیس شد. پس از آن در سال ۱۳۱۴ فرهنگستان‌هایی تحت عناوین: فرهنگستان پزشکی ایران، فرهنگستان ایران، فرهنگستان زبان ایران، فرهنگستان ادب و هنر و بالاخره فرهنگستان زبان و ادب تشکیل گردید که فعالیت فرهنگستان زبان و ادب تا حدود سال ۱۳۶۰ ادامه یافت.

بعد از انقلاب اسلامی بنا به تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی به استناد بند ۴ قانون اهداف و وظایف شورای عالی انقلاب فرهنگی و مصوبه یکصد و سی و پنجمین نشست مورخ ۶۶/۱۰/۱۵ آن شورا و با فراهم شدن امکانات و آمادگی‌های لازم از سال ۱۳۶۹ خورشیدی فعالیت فرهنگستان علوم آغاز شد. متعاقب آن فرهنگستان‌های پزشکی و زبان و ادب فارسی تأسیس شدند.

اهداف فرهنگستان علوم

هدف از تشکیل فرهنگستان علوم طبق اساسنامه، نیل به اعتلای علمی، فرهنگی، توسعه علوم و فنون، تقویت روح پژوهش، ارتقاء سطح علمی و فرهنگی کشور، دستیابی به آخرین یافته‌ها و نوآوریها در عصر دانش است. این موارد از طریق فعالیت‌های جمعی و جلب و حمایت و تشویق دانشمندان و محققان برجسته کشور از یک سو و ایجاد تسهیلات لازم، تبادل نظر علمی و پژوهشی بین دانشمندان، محققان و پژوهشگران ایرانی با فرهنگستان‌های علوم سایر کشورها به ویژه کشورهای اسلامی و جهان سوم انجام می‌شود. ملاحظه می‌شود که اهداف و وظایف پیش‌بینی شده ساختاری مشابه با فرهنگستان‌های گروه اول دارد.

ارکان فرهنگستان علوم

بر اساس اساسنامه فرهنگستان دارای ارکانی به شرح زیر است:

- مجمع عمومی
- شورای علمی
- ریاست فرهنگستان
- گروه‌ها و اعضاء علمی
- دبیر فرهنگستان

مجمع عمومی

اولین مجمع عمومی فرهنگستان علوم در چهارم مرداد ماه ۱۳۶۹ تشکیل شد. طبق اساسنامه، مجمع عمومی از کلیه اعضاء پیوسته فرهنگستان علوم تشکیل شده و ریاست آن با رئیس فرهنگستان می‌باشد.

تصویب سیاستها و برنامه‌ها و نظامنامه، نحوه اجرای فعالیتهای علمی فرهنگستان؛ پیشنهاد ۳ نفر به هیأت امناء برای تعیین رئیس فرهنگستان، انتخاب اعضاء پیوسته، وابسته و افتخاری؛ تعیین دانشمندانی که واجد شرایط دریافت پاداش، جایزه، بورس و غیره هستند و معرفی ایشان به ریاست‌عالیه فرهنگستان (ریاست‌جمهوری)؛ از جمله وظایف مجمع می‌باشد.

شورای علمی

شورای علمی فرهنگستان از ۱۳ آبان ماه ۶۹ شروع به کار کرد و از آن زمان تاکنون هر ۱۵ روز یکبار تشکیل می‌گردد. اعضاء این جلسات مرکب از رئیس فرهنگستان و روسای گروه‌های علمی می‌باشند. از جمله مهمترین وظایف شورا عبارتند از:

بررسی سیاستها و برنامه‌های علمی فرهنگستان؛ تصویب و تدوین نظامنامه و نحوه اجرای فعالیت‌های علمی و ارائه آنها به مجمع عمومی جهت تایید نهایی، تعیین وظایف گروه‌های علمی، تهیه و تدوین ضوابط مربوط به اعطای پاداش، جوایز، بورس و نشان و مدال و ارائه آن به مجمع عمومی، فراهم آوردن فرصت‌های مطالعاتی و بورس‌های تحقیقاتی برای اعضاء و پیشنهاد آن به هیأت امناء جهت تصویب نهایی، بررسی پیشنهاد ضوابط در خصوص ارتقاء سطح علمی سمینارها، کنگره‌ها و کنفرانس‌های علمی داخلی و خارجی، انجام دادن سایر اموری که از سوی هیأت امنای فرهنگستان و مجمع به این شورا ارجاع می‌شود.

گروه‌ها و اعضاء علمی فرهنگستان

هم اکنون در فرهنگستان علوم ۶ گروه مشغول به فعالیت هستند که عبارتند از:

— گروه علوم انسانی

— گروه علوم دامپزشکی

— گروه علوم پایه

— گروه علوم مهندسی

— گروه علوم کشاورزی

— گروه علوم و معارف اسلامی

لازم است یادآوری شود که گروه‌ها نیز قبلاً جزو گروه‌های علمی فرهنگستان علوم به شمار می آمد ولی بعد از تأسیس فرهنگستان هنر این گروه به فرهنگستان مذکور انتقال یافت.

هر گروه علمی متشکل از اعضای پیوسته، وابسته و افتخاری است که عضویت اعضاء پیوسته و افتخاری مادام العمر و مدت عضویت اعضای وابسته ۵ سال می باشد که با توجه به نوع تخصص ایشان به ترتیب با تأیید شورای گروه، شورای علمی و تصویب مجمع عمومی با حکم رئیس فرهنگستان برای عضویت در گروه مربوط انتخاب می شوند. رؤسای گروه‌ها نیز از سوی رئیس فرهنگستان به مدت ۴ سال انتخاب می شوند.

ریاست فرهنگستان

رئیس فرهنگستان از میان ۳ نفر از دانشمندان برجسته کشور به انتخاب مجمع عمومی و حکم ریاست محترم جمهوری (ریاست عالی فرهنگستان) برای مدت ۴ سال منصوب می شود و انتخاب مجدد وی بلامانع است.

پیشنهاد سازمان اداری، بودجه و حساب‌های سالانه به هیأت امنای فرهنگستان جهت تصویب، با پیشنهاد عضویت فرهنگستان در مجامع بین المللی؛ انتصاب رؤسای گروه‌های علمی؛ پیشنهاد افراد به عنوان اعضای پیوسته، وابسته و یا افتخاری فرهنگستان به مجمع عمومی جهت تصویب و همچنین پیگیری و نظارت بر حسن اجرای تصمیمات هیأت امنای فرهنگستان؛ تشکیل جلسه مجمع عمومی و شورای علمی، از جمله وظایف رئیس فرهنگستان می باشد.

دبیر فرهنگستان

طبق ماده ۱۰ اساسنامه دبیر فرهنگستان به انتخاب و حکم رئیس فرهنگستان منصوب می شود و کلیه امور اداری و مالی، تأمین کارکنان، انجام دادن اموری که از طرف مجمع عمومی، شورای علمی و ریاست فرهنگستان به وی محول می شود از جمله وظایف دبیر فرهنگستان می باشد.

علاوه بر ارکان یاد شده بخش‌های دیگری در فرهنگستان مشغول فعالیت هستند که در اینجا به توضیح مختصری راجع به آنها بسنده می کنیم:

— معاونت پژوهشی

— پایگاه اطلاعات رایانه‌ای

— روابط بین الملل

— انتشارات

معاونت پژوهشی

هدف از تأسیس این بخش در فرهنگستان تصویب و ارزیابی طرح‌های پژوهشی گروه‌های علمی؛ برنامه ریزی درازمدت برای فعالیت‌های علمی و پژوهشی؛ نظارت بر امور انتشاراتی فرهنگستان، نظارت بر امور کتابخانه فرهنگستان - بررسی و تأیید طرح‌های پژوهشی گروه‌ها و ارائه جهت تصویب به شورای علمی می باشد.

طرح‌هایی که در این معاونت ارزیابی می شوند به دو صورت زیر می باشند:

۱- طرح‌های درون سازمانی

این طرح‌ها مربوط به خود فرهنگستان بوده، و بودجه آن از طریق فرهنگستان تأمین می شود.

۲- طرح‌های برون سازمانی (ملی)

این طرح‌ها مربوط به سازمان‌های خارج از فرهنگستان است که بودجه آنها معمولاً توسط سازمان مربوط تأمین می شود. در حال حاضر در فرهنگستان بالغ بر ۳۰ طرح در دست اجرا می باشد که ۱ طرح ملی و بقیه طرح‌ها درون سازمانی است.

پایگاه اطلاعات فرهنگستان علوم

پایگاه اطلاعات رایانه‌ای فرهنگستان از لحاظ گستردگی اطلاعات شاخص می‌باشد. در این پایگاه تاریخچه فرهنگستان علوم و اطلاعاتی راجع به اعضای پیوسته فرهنگستان و گروه‌های ۶ گانه فرهنگستان منعکس می‌باشد. اخبار و اطلاعات مربوط به برگزاری سمینارهای مختلف از جمله سمینار اخیر ASSA؛ فرم‌های ثبت نام و خبرنامه سمینارهای فرهنگستان به ۲ زبان انگلیسی - فارسی به صورت online در پایگاه اطلاعات فرهنگستان به نشانی www.ias.ac.ir قابل دسترسی می‌باشد.

انتشارات

یکی از فعالیت‌های علمی و پژوهشی فرهنگستان علوم چاپ و انتشار نشریاتی است که به صورت فصلنامه و خبرنامه منتشر می‌شود.

— «نامه فرهنگستان» اولین نشریه ای است که در فرهنگستان علوم، در پاییز و زمستان ۱۳۷۳ به صورت فصلنامه منتشر گردیده و تاکنون ۲۰ شماره از آن انتشار یافته است. هدف از انتشار این نشریه طرح مباحث علمی و فرهنگی در حوزه‌های مختلف علوم گروه‌های ۶ گانه فرهنگستان می‌باشد.

— «مجله آموزش علوم مهندسی ایران» در بهار سال ۱۳۷۸ به صورت فصلنامه چاپ و تاکنون ۱۸ شماره از این نشریه چاپ و منتشر شده است. هدف بنیادی از انتشار این نشریه کمک به ارتقاء توسعه کمی و کیفی آموزش علوم مهندسی در ایران است.

— «خبرنامه فرهنگستان» از آذر سال ۱۳۷۹ هر ۳ ماه یک بار چاپ و تاکنون ۸ شماره آن منتشر شده و هدف از چاپ این نشریه انعکاس خبرهای داخلی فرهنگستان به بیرون از سازمان می‌باشد.

کتابخانه

کتابخانه فرهنگستان عملاً فعالیت خود را از سال ۱۳۶۹ آغاز کرده و زیر نظر معاونت پژوهشی و تاکنون بالغ بر دوازده هزار جلد کتاب به زبان لاتین و فارسی، تعدادی نشریه و پایان نامه کارشناسی ارشد و دکترا در کتابخانه موجود می‌باشد.

روابط بین الملل

دفتر روابط بین الملل، عملاً فعالیت خود را از سال ۱۳۷۵ آغاز نموده و طبق نمودار سازمانی، مدیریت آن مستقیماً زیر نظر ریاست فرهنگستان می‌باشد.

بطور اجمال اقدامات این دفتر از بدو تأسیس تاکنون به شرح ذیل بوده است:

۱- تهیه بروشور فرهنگستان به زبان انگلیسی در سالهای ۱۳۷۶، ۱۳۷۸ و ۱۳۸۲

۲- تهیه زندگینامه علمی اعضای پیوسته فرهنگستان علوم به زبان انگلیسی

۳- انجام کلیه امور اداری، داخلی و بین المللی مربوط به مأموریت‌های اعضای فرهنگستان به خارج از کشور و مبادلات علمی - فرهنگی مشترک با کشورهای دوست

۴- تهیه متن انگلیسی تفاهم نامه های به امضا رسیده با کشورهای مشروح ذیل: رومانی، فنلاند، آمریکا، اتریش، مجارستان، بنگلادش، مغولستان، نپال و کره جنوبی

۵- تمهید و تدارک مقدمات و برنامه ریزی برای برگزاری چندین کارگاه علمی با شرکت دانشمندان ایرانی و خارجی به شرح ذیل:

— تجارت و چالش‌های علم و اخلاق

— آموزش عالی

— بوم‌شناختی (اکولوژی) دریای خزر

— کارگاه حفاظت و بازیافت آب

— امنیت و ایمنی غذا

۶- گردآوری و تدوین کتاب کارگاه آموزش عالی

۷- ایجاد دبیرخانه و تهیه برنامه چهارمین اجلاس عمومی انجمن آکادمی‌های علوم آسیا تحت عنوان «سمپوزیوم بین المللی منابع و امنیت غذا» که در تاریخ ۳-۱ مهرماه سال ۱۳۸۲ با میزبانی فرهنگستان علوم جمهوری اسلامی ایران در تهران برگزار شد. در این سمینار رؤسا، معاونین، نمایندگان و دانشمندان آکادمی‌های برخی از کشورهای آسیایی از جمله: افغانستان، بنگلادش، چین، هندوستان، کره جنوبی، قرقیزستان، مغولستان، نپال، فیلیپین، روسیه، سری لانکا، تاجیکستان و ترکیه شرکت نمودند.

تاریخچه

اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی جمهوری اسلامی ایران در یکصد و بیست و هفتمین جلسه مورخ ۶۸/۵/۱۰ شورای مشترک کمیسیون‌های یک و دو شورای عالی انقلاب فرهنگی به تصویب رسید و نخستین نشست فرهنگستان علوم پزشکی در تاریخ ۶۹/۱۰/۲۰ تشکیل شد و در آغاز ۱۵ عضو پیوسته که با تصویب شورای عالی انقلاب فرهنگی انتخاب گردیده بودند حضور یافته و سیاست‌های کلی و خط‌مشی فرهنگستان را با عنایت به مفاد اساسنامه تعیین کردند، در این جلسه طبق بند چهار ماده پنج اساسنامه، رئیس فرهنگستان به ریاست جمهور معرفی شد.

همچنین بمنظور تدوین برنامه مشخص آموزش مبانى اخلاق پزشکی و ایجاد رابطه و استفاده از تجارب فرهنگستان‌های سایر کشورها بویژه کشورهای اسلامی از طریق دفاتر وزارت امور خارجه تماس برقرار گردید و فرهنگستان علوم پزشکی به عنوان ارگان رسمی به عضویت آکادمی علوم اسلامی درآمد و در سیدوسی‌وسومین نشست شورای عالی انقلاب فرهنگی متعاقباً زیر نظر رئیس جمهور قرار گرفت.

تشکیلات، نشان و آیین‌نامه‌های اجرایی ابتدا در شورای علمی و سپس در مجمع عمومی به تصویب رسید و محل فعلی فرهنگستان در منطقه شمال شرق انتخاب و اعضاء در آن مستقر شدند.

اقدامات اولیه

در جلسات سوم، چهارم و پنجم فرهنگستان اقدامات ذیل جهت فعالیت فرهنگستان انجام شد:

الف - طرح و تصویب نمودار نهایی و تشکیلات فرهنگستان
ب - طرح، بحث و تصویب دستورالعمل و آیین‌نامه مالی و معاملاتی فرهنگستان

ج - تنظیم آیین‌نامه جهت تجلیل از پزشکان برجسته کشور
د - بررسی سوگندنامه بقراط و تطبیق آن با شرایط فعلی آموزش پزشکی کشور

ه - تنظیم و تصویب آیین‌نامه انتخاب اعضاء جدید فرهنگستان

و- طبق ماده ۱۴ اساسنامه فرهنگستان گروه‌های علمی به شرح ذیل تشکیل گردید و ریاست هریک از گروه‌ها به یکی از اعضا پیوسته با توجه به تخصص مرتبط با آن گروه واگذار گردید:

۱- گروه علوم بالینی

۲- گروه علوم پایه پزشکی

۳- گروه علوم پیراپزشکی

۴- گروه علوم بهداشت و تغذیه

۵- گروه علوم دندانپزشکی

۶- گروه علوم دارویی

۷- گروه علوم طب اسلامی و طب سنتی

در حال حاضر فرهنگستان علوم پزشکی دارای ۲۸ عضو پیوسته در رشته‌های مختلف و ۲۴ عضو افتخاری در داخل و خارج از کشور دارد.

ارکان فرهنگستان عبارتند از:

- ۱- رئیس جمهور به عنوان ریاست عالی فرهنگستان
- ۲- هیئت امناء (ریاست هیئت امناء با معاون اول رئیس جمهور است)
- ۳- مجمع عمومی فرهنگستان (مشکل از اعضاء پیوسته و افتخاری)
- ۴- رئیس فرهنگستان
- ۵- شورای علمی
- ۶- دبیر

سیرگردش کار

کلیه مصوبات فرهنگستان ابتداء در گروه‌های علمی به بحث گذاشته می‌شود و نتیجه حاصل از بحثها توسط ریاست گروه به ریاست فرهنگستان منعکس می‌شود و ریاست فرهنگستان نظریات گروه‌ها را در شورای علمی مطرح و پس از تصویب در شورای علمی جهت تصویب نهایی در مجموع عمومی مطرح می‌کنند.

ریاست شورای علمی و ریاست مجمع عمومی با ریاست فرهنگستان است و رئیس فرهنگستان بنا به پیشنهاد مجمع عمومی و با حکم رئیس جمهور برای مدت چهار سال انتخاب می‌گردد و انتخاب مجدد آن بلامانع است.

وظایف هریک از ارکان فرهنگستان بطور مفصل در اساسنامه تدوین و مشخص گردیده است.

نگاهی گذرا به نقش و وظایف فرهنگستان علوم پزشکی

آنچه که برای خوانندگان این بخش جالب خواهد بود نگاهی کوتاه به وظایف و نقش فرهنگستان علوم پزشکی در کشور است. معمولاً هر گاه سخن از فرهنگستانها به میان می‌آید نقش فرهنگستان اول که در سال ۱۳۱۳ در کشور تشکیل گردید به ذهنها متبادر می‌شود. و آن واژه‌سازی و واژه‌گزینی در قبال واژه‌های بیگانه است و غالباً تصور می‌کنند که وظایف هر فرهنگستان صرفاً واژه‌گزینی و واژه‌سازی است در حالیکه اساساً فرهنگستانها در جهان نقش و وظیفه‌ای بسیار وسیعتر و مهمتر از آن در کشور خود ایفاء می‌کنند.

به عنوان مثال آکادمی علوم روسیه با حدود چندصد سال قدمت یا آکادمی علوم فرانسه وظایف طراحی و سیاست‌گذاری در علوم مختلف کشور خود را به عهده دارند.

فرهنگستان علوم پزشکی نیز به انگیزه ایجاد مرکزی متشکل از دانشمندان و نخبگان پزشکی کشور از رشته‌های گوناگون پزشکی بمنظور استفاده از تجارب و اندیشه‌های آن برای سیاست‌گذاری و رفع معضلات بزرگ بخش پزشکی که مؤسسات اجرائی از پرداختن بدان معذور و محرومند می‌پردازد. و در این رهگذر آنچه که از اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی بطور اخص و از مفاد اساسنامه سایر

فرهنگستان‌های کشور بطور اعم مستفاد می‌شود. این است که فرهنگستان‌ها از ورود به مسائل اجرایی منع شده‌اند تا بتوانند فارغ از گرفتاری‌ها و مسئولیت‌های اجرایی به پشتوانه تجارب و دانش دیرپای خود برای حل معضلات جامعه بیندیشند و راه‌حل‌ها و دست‌آوردهای خود را ماحصل نشست گروه‌ها و مصوبات مجمع عمومی است برای استفاده ریاست محترم جمهور و وزرای ذیربط ارسال نمایند.

بدیهی است با عنایت به سوابق بسیار کم تشکیل فرهنگستان علوم پزشکی که حدود ۱۲ سال از آغاز آن می‌گذرد تبیین جایگاه فرهنگستان‌ها برای نهادهای اجرایی نیاز به زمان بیشتری دارد تا جایگاه مؤثر یک نهادی که مرکز تفکر و اندیشه است برای مسئولین اجرایی قابل هضم و استفاده باشد.

فرهنگستان علوم پزشکی در طول ۱۲ سال گذشته همواره ضمن هماهنگی با ارگانهای اجرایی بویژه وزارت بهداشت، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی و دانشگاه‌های علوم پزشکی و مشورت با شخصیت‌های نامی پزشکی کشور بمنظور راه‌گشایی در تنگنایهای بهداشتی، دارویی و آموزشی راه‌حل‌های مناسبی را به مقامات اجرایی کشور ارائه کرده است.

در همین راستا راه حل مشکلات دارویی بمنظور استفاده در برنامه چهارم توسعه کشور، تقلیل و کنترل پذیرش تعداد دانشجویان گروه پزشکی، انتخاب استراتژی‌های مناسب هنگام بروز بیماری‌های واگیردار خطرناک در جهان مانند سارس، ایدز و نیز اصلاح روش انتخاب دانشجویان برای دانشگاه‌ها (کنکور) از جمله اقدامات مهمی است که تاکنون از طرف فرهنگستان به عمل آمده است.

انتشارات فرهنگستان علوم پزشکی

فرهنگستان علوم پزشکی طبق ماده سه اساسنامه بر این باور است که دستیابی به آخرین دست‌آوردها و نظریات پزشکی در سایر نقاط جهان بر روی کلیه دست‌اندرکاران امر پزشکی به دلایل مختلف میسر نیست لذا ظرف ده سال اخیر اقدام به انتشار سه نشریه زیر نموده است:

- ۱- طب داخلی و اطفال برای استفاده پزشکان عمومی و داخلی

و این امر می‌طلبد که فرهنگستان‌ها بدور از مسائل اجرایی به آنچه که صلاح کشور است بپندیشند و انتظار این است که مسئولین اجرایی نیز بدین توصیه‌ها و رهنمودها توجه ویژه داشته باشند.

لذا پاسخ به پرسشی که گاه در اذهان عموم مطرح می‌گردد که فرهنگستان‌ها چه نقشی در کشور دارند این است که: فرهنگستان‌ها جایگاه‌اندیشه و تفکر و جستجو برای حل معضلات هر کشوری است که فرهنگستان را به عنوان یک نهاد متشکل از اندیشمندان و دانشمندان تأسیس کرده است تا در این زمینه آشفته بازار مطامع جهانی برای ارتقاء سطح دانش و حمایت از دانشمندان و پژوهندگان کشور و اعتلای سطح دانش راه‌کارهای مناسب را ارائه نمایند. فرهنگستان‌های جمهوری اسلامی ایران نیز در این راه قدم گذاشته‌اند و هنوز در آغاز راه‌اند.

۲- نشریه جراحی برای استفاده جراحان و متخصصان علوم مختلف پزشکی

۳- یک نشریه به زبان خارجی تحت عنوان Archives of Iranian Medicine

نشریات مذکور هر سه ماه یک بار منتشر می‌گردد.

همچنین کتب مختلفی در زمینه‌های زیر منتشر نموده است:

۱- استراتژی‌های تحقیقات در پزشکی

۲- رابطه پزشک و بیمار

۳- آنچه در باره جراحی باید بدانیم

۴- سلسله انتشارات ذخیره خوارزمشاهی

۵- به‌منظور تبیین نقش طب اسلامی و ایرانی کتاب ذخیره خوارزمشاهی بطور کامل در دست است (کتاب اول و دوم آن در یک مجلد منتشر گردیده و مجلدات بعدی آن نیز در دست چاپ است).

بزرگداشت‌ها

طبق ماده ده اساسنامه فرهنگستان علوم پزشکی برگزاری کنگره و بزرگداشت‌ها به منظور تجلیل از مقام شامخ شخصیت‌های علمی برجسته کشور و اعطای نشان بر عهده فرهنگستان است. در این زمینه تاکنون فرهنگستان علوم پزشکی در نه بزرگداشت با حضور معاون اول رئیس جمهور و یا شخص رئیس جمهور از شخصیت‌های علمی تقدیر و قدردانی به عمل آورده است.

در مهر ماه سال ۱۳۸۱ کنگره بزرگداشت حکیم سید اسماعیل جرجانی با همکاری دانشگاه علوم پزشکی استان گلستان برگزار گردید.

ویژگی‌های فرهنگستان‌ها

آنچه که درخصوص فرهنگستان‌ها نیاز به توجه ویژه دارد این است که فرهنگستان جایگاه دانشمندان و شخصیت‌های ممتاز علمی است که پس از عمری تلاش در راه اعتلای علمی کشور و اخذ تجارب ممتد اجرایی و طی فراز و نشیب‌های دانشگاهی می‌توانند راه‌حل‌های معضلات علمی کشور را یافته و در امر پیشبرد علوم و دانش در کشور سیاست‌گذاری نمایند

چکیده

کشور ما پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی به این امر آگاهی یافت که دیگر نمی‌توان نمونه‌های کاملاً غربی را سرمشق قرار داد؛ و از آنجا که هر دانشی، معیارهای خویش را دارد که فقط در درون بافت فرهنگی، سنت و گنجینه زبان خاص خود امکان ظهور می‌یابد، هرگونه تقلید ناآگاهانه و نسخه‌برداری از مکاتب فکری و هنری، غالباً سرگشتگی و از خود بیگانگی را در پی دارد و در بلند مدت موجب بی‌هویتی می‌شود.

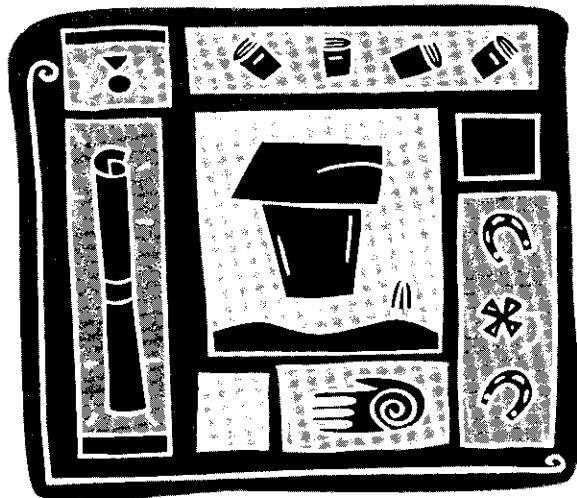
به این ترتیب می‌توان به وسیله هماهنگ‌سازی نمونه‌های پیشرفته غربی با بافت فرهنگی خود، هم پذیرش آن را آسان کرد و هم به خلاقیت‌ها میدان داد. هر کشوری باید کاملاً براساس عناصر برجسته فرهنگی خود که موجبات پویایی و نوسازی را فراهم می‌آورند در راستای شکوفایی و بالندگی گام بردارد یعنی با تقویت عناصر توسعه‌گرا و تضعیف عناصر واپس‌گرا.

در این میان، فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران که حدود ۳ سال از تأسیس آن می‌گذرد و طی دوره برپایی خود کوشیده است با همسوسازی سیاست‌های کلان هنری در کشور، گردآوری و تمرکز هنرمندان نامی عرصه‌های مختلف هنر کشور در قالب گروه‌های مختلف تخصصی به منظور همسوسازی فعالیت آنان، برپایی همایش‌ها، نمایشگاه‌ها، گردهمایی‌ها و دیگر مراسم، گام‌های علمی و عملی جدی در راه اعتلای هنر اسلامی - ایرانی بردارد، فرهنگستان هنر به عنوان مؤسسه‌ای که وظیفه‌ای خطیر برعهده دارد، ضمن آن که هنرمندان برجسته کشور را گردهم آورده، با ایجاد چارچوب‌های دقیق و تعریف شده اداری نیز، کوشیده تا فعالیت‌ها و اقدامات مختلفی را که در این زمینه صورت گرفته است، از راه‌های گوناگون انتشار دهد و نیز شرایطی را فراهم آورد تا در سایه آن ابعاد هنری آثار این هنرمندان نمود بیشتری یابد.

* فرهنگستان هنر

نشانی: انتهای خیابان فلسطین جنوبی، کوچه ادهم، بن‌بست بوذرجمهر، پلاک ۲۳.
تلفن: ۶۹۵۱۶۵۰۴ - ۶۹۵۱۶۶۳، دورنگار: ۶۹۵۱۶۶۳.

E-mail: Honar@Honar.ac.ir

مقدمه

فرهنگستان هنر ایران در اسفند ۱۳۷۸ تشکیل شد. در این فرهنگستان هشت گروه تخصصی متشکل از صاحب‌نظران عرصه‌های گوناگون هنر، وجود دارد. سی‌تن از اعضای گروه‌های فرهنگستان دارای عضویت پیوسته‌اند که بیست نفر از آنان به پیشنهاد شورای هنر و تأیید شورای عالی انقلاب فرهنگی و ده نفر دیگر توسط آن بیست نفر برگزیده می‌شوند.

بخش ستادی فرهنگستان از حوزه دبیر فرهنگستان، معاونت علمی و پژوهشی و معاونت اطلاع‌رسانی تشکیل یافته است که زیر نظر رئیس فرهنگستان به فعالیت می‌پردازد.

همچنین اداره‌های انتشارات و روابط عمومی و نیز پایگاه اطلاعات کامپیوتری فرهنگستان از دیگر بخش‌های این نهاد شمرده می‌شود. شورای تخصصی فرهنگستان هنر نیز که از رئیس فرهنگستان و رؤسای گروه‌های تخصصی تشکیل یافته، از بخش‌های تصمیم‌گیرنده و مهم فرهنگستان به شمار می‌آید. در آنچه از این پس تقدیم می‌شود، به اجمال این بخش‌ها معرفی خواهند شد.

شورای تخصصی فرهنگستان هنر

این شورا که از رئیس فرهنگستان و رؤسای گروه‌ها تشکیل یافته است، به بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های علمی فرهنگستان، تصویب و تدوین نظامنامه نحوه اجرای فعالیت‌های علمی و ارائه آن به مجمع عمومی می‌پردازد. همچنین این شورا تعیین وظایف گروه‌های تخصصی و بررسی طرح‌های پژوهشی را نیز برعهده دارد.

معاونت علمی و پژوهشی

عمده فعالیت‌های این معاونت عبارتند از:

- الف - هماهنگی فعالیت‌های مربوط به گروه‌های تخصصی.
- ب - نظارت بر اجرای طرح‌های مختلف پژوهشی، علمی و هنری فرهنگستان.
- ج - مسئولیت ارائه آموزش‌های عالی در فرهنگستان.
- د - ارائه آخرین اخبار و گزارش‌ها از برنامه‌ها و طرح‌های در دست اجرای فرهنگستان به روابط بین‌الملل و روابط عمومی فرهنگستان هنر.

حوزه دبیری فرهنگستان هنر

این بخش کلیه وظایف مربوط به امور اجرایی از قبیل استخدام نیروهای مورد نیاز، مکاتبات داخلی و خارجی، هماهنگی میان بخش‌های گوناگون و ... بر عهده دارد.

در رأس این بخش دبیر فرهنگستان قرار دارد که به طور مستقیم از سوی رئیس فرهنگستان انتخاب می‌شود.

معاونت اطلاع‌رسانی

این معاونت چنان که از نام آن آید در حوزه اطلاع‌رسانی به فعالیت می‌پردازد و همچنین مسئول برگزاری همایش‌ها و نمایشگاه است و از نظر اطلاع‌رسانی این گونه فعالیت‌ها را پوشش می‌دهد. همچنین روابط فرهنگستان هنر ایران را با سایر مراکز و مؤسسات مشابه و شخصیت‌های هنری بین‌المللی تسهیل می‌نماید.

گروه‌های تخصصی فرهنگستان هنر ایران

- گروه هنرهای تجسمی
- گروه هنرهای نمایشی
- گروه معماری و شهرسازی
- گروه حکمت و فلسفه هنر
- گروه هنرهای سنتی
- گروه سینما
- گروه موسیقی
- گروه چند رسانه‌ای
- گروه تخصصی هنرهای تجسمی

گروه تخصصی هنرهای تجسمی

در این گروه محققان و هنرمندان موضوعاتی همچون موارد ذیل را پیگیری و برنامه‌ریزی می‌کنند:

- سیاست‌گذاری در قلمرو آموزش، پژوهش و گسترش هنرهای تجسمی معاصر ایران.
- سیاست‌گذاری برای شناخت، حفظ و توسعه هنرهای تجسمی با تکیه بر هویت دینی، معنوی و ملی.
- شناخت حکمت معنوی هنرهای تجسمی جوامع دینی، مشرق زمین و ایران اسلامی.

— مطالعه و شناخت مکاتب هنری معاصر و نظریه‌های جدید در عرصه هنرهای تجسمی امروز جهان.

— ارزیابی مستمر و ادواری شاخص‌های توسعه و ارتقای هنرهای تجسمی در کشور.

— انتخاب اثر و هنرمند سال در زمینه هنرهای تجسمی.

— معرفی هنرمندان، استادان و محققان واجد شرایط و دانشجویان ممتاز به منظور استفاده از بورس تحصیلی و فرصت مطالعاتی.

گروه تخصصی هنرهای نمایشی

هدف از تشکیل گروه هنرهای نمایشی ارتقای هرچه بیشتر هنر تئاتر، از جهت کمی و کیفی در جامعه است.

اهداف و فعالیت‌های اصلی گروه هنرهای نمایشی به شرح زیر است:

— ایجاد موزه هنرهای نمایشی.

— جمع‌آوری نمونه‌های سنتی موجود در فرهنگ مردمی و رشد نمایش‌های آیینی و سنتی.

— شناخت ماهیت و هویت تئاتر ملی - اسلامی

— ایجاد تئاتری که هویت هنرمند ایرانی را براساس باورها و سنن و اعتقادات دینی مردمی جلوه‌گر سازد.

— ارتقای تئاتر حماسی و تعزیه.

— نگرش تئاتر انسانی با نگاه تئاتر دینی.

— ایجاد زبان مشترک بین مناطق و فرهنگ‌های مختلف کشور.

— شناخت و بررسی مشکلات تئاتر و ارائه راه‌کارهای مؤثر در جهت رفع مشکل.

گروه تخصصی معماری و شهرسازی

سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی در موضوعاتی همچون ضابطه‌مند نمودن طراحی تفکیک اراضی شهری، پیشنهاد برای ترجمه کتاب‌های ارزشمند معماری، بررسی وضع موجود آموزش معماری و شهرسازی در کشور، افزایش واحدهای درسی معماری در برنامه درسی رشته عمران از عمده‌ترین برنامه‌ها و فعالیت‌های این گروه است.

گروه تخصصی حکمت و فلسفه

همچون دیگر گروه‌های تخصصی، با گردهم آوردن هنرمندان و محققان سعی در بسط و گسترش مبانی اساسی هنر در ایران دارد.

— بررسی مسائل نظری هنر.

— بررسی مسائل نظری هنرهای اسلامی بر اساس معارف اسلامی.

— بررسی مسائل نظری هنرهای شرقی (هند، چین، ژاپن و...) بر اساس مبانی فکری تمدن‌های مذکور.

— شناسایی منابع و مآخذ معتبر جهت ترجمه.

— تحقیق و پژوهش در خصوص فلسفه غرب و مبانی زیبایی‌شناختی آن.

— برنامه‌ریزی جهت برگزاری همایش در خصوص فلسفه هنر غرب، حکمت و فلسفه هنر اسلامی و شرق

گروه تخصصی هنرهای سنتی

در این گروه هنرمندان پیش‌کسوت تجربیات خود را در زمینه این هنرها به تبادل نظر می‌گذارند.

گروه هنرهای سنتی فرهنگستان هنر که در رشته‌های خوشنویسی، هنرهای صناعی، نگارگری و فرش فعالیت می‌کند، به بررسی تدوین مصوبات حقوقی، حفظ و احیای هنرهای سنتی رو به زوال، بهبود و تصحیح نظام آموزشی این هنرها و ارائه طرح‌های تحقیقی، پژوهشی و اجرایی پرداخته است.

— تدوین ضوابط انتخاب استادان برجسته در زمینه هنرهای سنتی از مهمترین مباحث جلسات این گروه است.

— گروه هنرهای سنتی با انتخاب ۴۵ نفر از استادان فرهیختگان رشته هنرهای سنتی اقدام به تشکیل و برگزاری جلسات کمیته‌های تخصصی نموده است.

گروه تخصصی سینما

این گروه مراحل تکوین خود را سپری می‌کند.

گروه تخصصی موسیقی

در این گروه استادان و محققان موسیقی ایران به طرح مباحث و ضروریات، بررسی عمیق موسیقی ایران و معضلات آن می‌پردازند:

اهداف تشکیل این گروه

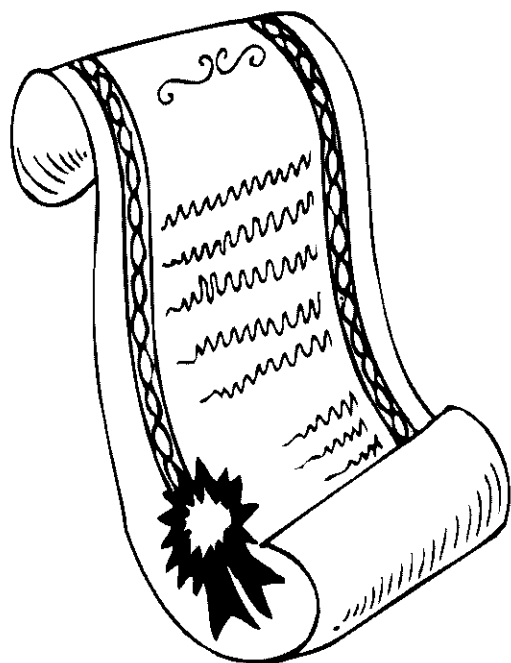
پیشنهاد راهبردی جهت سیاستگذاری در برنامه کلان کشور برای حفظ و توسعه هنر موسیقی که توسط هنرپژوهان ایرانی پایه‌گذاری شده است.

— تلاش در راستای رفع کاستی‌های نظام آموزشی کشور در زمینه موسیقی.

— تلاش برای ارزیابی سالانه شاخص‌های توسعه هنری.

— تلاش برای تعمیم این علم در بین مردم و ایجاد درک صحیح از آن به عنوان عاملی جهت تعالی روح از دیگر فعالیت‌ها و برنامه‌های این گروه است.

در این راستا، برپایی همایش صافی‌الدین ارموی از سوی این گروه در سال آینده برنامه‌ریزی و اجرا خواهد شد.

واحد انتشارات

از آنجایی که پرداختن به قلمروهای کمتر توجه شده هنر، از جمله مباحث نظری هنر، از اهداف مهم فرهنگستان شمرده می‌شود، واحد انتشارات فرهنگستان در نظر دارد از مؤلفان، مترجمان و ناشرانی که در این زمینه فعال‌اند، حمایت و پشتیبانی کند. انتخاب کتاب برگزیده فرهنگستان هنر نیز در همین طرح گنجانیده شده است. مساعدت و همکاری در نگارش، چاپ و انتشار مجموعه‌ای با عنوان کلی «آشنایی با هنر و فرهنگ ملل» از برنامه‌های این واحد است که تاکنون یک عنوان از آن انتشار یافته و عناوین دیگری در دست انتشار است.

در این مجموعه، میراث هنری کشورهای بزرگ شرق (ژاپن، چین، هند)، برای عموم علاقمندان این مباحث عرضه خواهد شد. تاکنون انتشارات فرهنگستان هنر ۱۲ عنوان کتاب را با مساعدت مؤسسات انتشاراتی گوناگون منتشر ساخته است و حدود ۳۵ عنوان کتاب دیگر را در دست تألیف، ترجمه و انتشار دارد.

کتابخانه تخصصی فرهنگستان هنر

فرهنگستان هنر از بدو تأسیس خود در صدد تشکیل کتابخانه‌ای مجهز و برخوردار از امکانات سمعی و بصری بود. از این رو کوشیده است با خریداری و تهیه کتاب‌های ارزشمند داخلی و خارجی و در صورت امکان، خرید برخی کتابخانه‌های خصوصی، کتابخانه‌ای غنی برای استفاده اصحاب هنر و کارشناسان فراهم آورد. تاکنون بالغ بر پنج هزار عنوان کتاب فارسی و خارجی در کتابخانه تخصصی گرد آورده شده که از آن میان، حدود ۱۹۰۰ کتاب به زبان فارسی است.

